

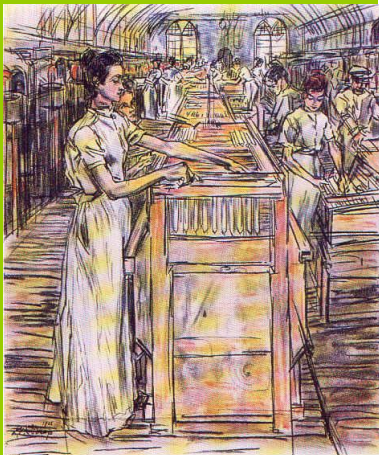
Goudse kaarsenfabriek Koninklijke Stearine Kaarsenfabriek Gouda

De bekende Goudse kaarsenfabriek heeft slechts één album uitgebracht. We besteden er echter enige extra aandacht aan omdat het een van de eerste Nederlandse kunstalbums is, en het bovendien bijzonder fraai is.

Het bedrijf werd in 1853 opgericht door de apotheker A. van Iterson en in 1858 omgezet in de „N.V. Stearine-kaarsenfabriek Gouda”. In 1877, het jaar waarin Edison de gloeilamp uitvond, de grootste bedreiging voor de kaarsenproductie, werd in het geïllustreerde tijdschrift “Eigen haard” over het bedrijf geschreven:

”In een ruime, helder geschilderde zaal, met een groot aantal ramen, waardoor het zonlicht vriendelijk binnenkomt, zijn een zeventig-tal vrouwen en meisjes druk in de weer. Met keurig nette fabriekspakjes aan, helder wit, evenals de omgeving waarin zij werkzaam zijn, wordt de arbeid blijkbaar met lust uitgevoerd en stellig – daarvan overtuigen wij ons gemakkelijk – met orde en vlijt. Allen arbeiden, en daarin ook is het ordelijke dezer werkplaats te vinden, onder toezicht van eene juffrouw, die met zorg waakt voor den goeden gang van zaken en, waar zij tot netheid aanspoort en nuttige wenken voor het herstellen van kleederen geeft, de fabriekszaal tot een leerschool voor het huiselijk leven maakt.”

In 1892 werd het bedrijf geëlektrificeerd, en met de aankoop van 300 gloeilampen was het de eerste klant van Philips. Naar aanleiding van het bezoek aan de fabriek van de koninginnen Emma en Wilhelmina, kreeg het bedrijf in 1899 het predikaat “Koninklijke”. Jan Toorop heeft in 1905 een aantal litho's gemaakt van taferelen in het bedrijf, waarvan hiernaast een voorbeeld.

In 1909 werd een fraai Fin-de-Siècle insteekalbum zonder tekst uitgebracht, *Oud Hollandsche en moderne meesters*, met 60 kunstreproducties. Een bijzonderheid van dit album is, dat tussen de insteekbladen pergaminbladen zijn gevoegd met foto's van het productieproces in het bedrijf, waarin de door Toorop uitgebeelde taferelen goed herkenbaar zijn.

Het album werd gratis verstrekt bij inlevering van 60 plaatjes die geretourneerd werden. Om te voorkomen dat ze opnieuw ingezonden werden, werden ze – net als bij de gratis zwartjesalbums – aan de achterzijde afgestempeld.

In 1913 bracht het bedrijf een serie van 50 zwart-wit plaatjes uit van vrij groot formaat (70 x 130 mm), met afbeeldingen van etsen van Rembrandt. Tegen inzending van 50 van plaatjes werd niet een album verstrekt, maar naar keuze een van drie portefeuilles met 12 reproducties van etsen van Rembrandt plus enkele bladen inleidende tekst.

Hierna is er niets meer verschenen van de Goudse, maar er is wel nog aan een “crisisalbum” begonnen, het “Heiligen ABC”, dat een stille dood gestorven is.

GOUD01

Oud Hollandsche en Moderne Meesters*Koninklijke Stearine Kaarsenfabriek, (1909)*

Blanco schutbladen, 8 insteekbladen zonder tekst en 9 tussenliggende vloeibladen. 60 bruine plaatjes om in te steken, 4 per pagina en 2 op de middelste pagina's.

[Met een afzonderlijk beschrijvend tekstboekje.](#)

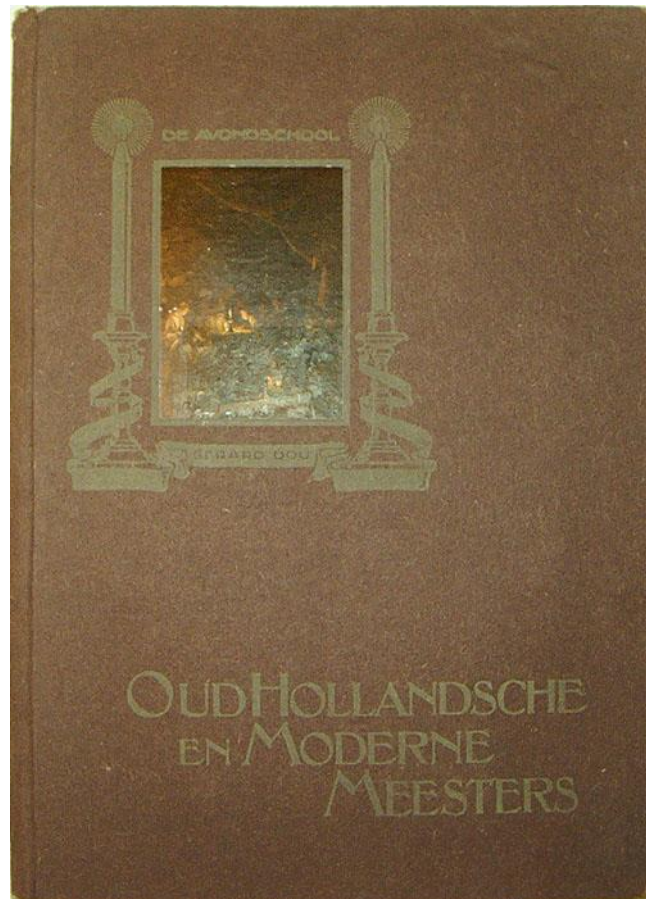
Prijs: gratis bij inzending van 60 plaatjes die aan de achterzijde afgestempeld werden geretourneerd.

Kenmerken

Overmaats album (25,3 x 35,5 cm), geheel overtrokken met ruw papier, en binnenwerk bestaande uit een schutvel, vier insteekvellen en 4 vellen pergamijn, en in het midden één pergamijn blad ingeplakt. Op de voorkant is een in bruin gedrukte litho van "De avondschoon" van Gerard Dou opgeplakt. Op de achterzijde is het vignet van de drukker afgedrukt (Gebr. Binger Amsterdam).

Het binnenwerk is met vijf nieten op het vel papier geniet waarmee de binnenkant van de kaft is beplakt. Zoals bij alle albums in die tijd zijn de nieten doorgaans verroest en is het binnenwerk losgekomen van de band.

De uitvoering van het album is zeer bijzonder. De bruine insteekbladen zijn in groen bedrukt met een sierlijk Jugendstil patroon, dat fungeert als omlijsting voor de vier plaatjes. In het midden daarvan is een brandende kaars afgebeeld met het monogram van de fabriek (KSKG).

Alleen de bedrukking van de twee middelste bladzijden is afwijkend. Hier is alleen boven en onder de ruimte voor een plaatje aangegeven, en in de twee andere ruimtes nachtluchten van Gouda in verschillende vormen houders. In de ruimtes voor de plaatjes zijn het volgnummer en de naam van de schilder en de titel van het werk gedrukt.

Tussen de plaatjesbladen en voor en achter zijn halfdoorzichtige pergamijn vellen gevoegd. Deze vellen zijn aan de voorzijde in bruin bedrukt met een foto van de productie in de fabriek in een fraai Jugendstil kader met onderin het monogram van de fabriek en bovenin het handelsmerk met het beroemde gotische stadhuis van Gouda.

De tamelijk grote plaatjes (105 x 70 mm) zijn heliografische reproducties van schilderijen, afwisselend in liggend en staand formaat. De plaatjes zijn meestal in bruin gedrukt (met afzonderlijk toegevoegde tekstopdruk), maar incidenteel komen ook in zwart gedrukte plaatjes voor. De plaatjes zijn ongenummerd. Op de voorzijde is de naam van de schilder en de titel van het schilderij vermeld. De achterzijde is blanco en werd afgestempeld als het album op de plaatjes verstrekt werd. De plaats van het plaatje in het album moest aan de hand van de titel opgezocht worden.

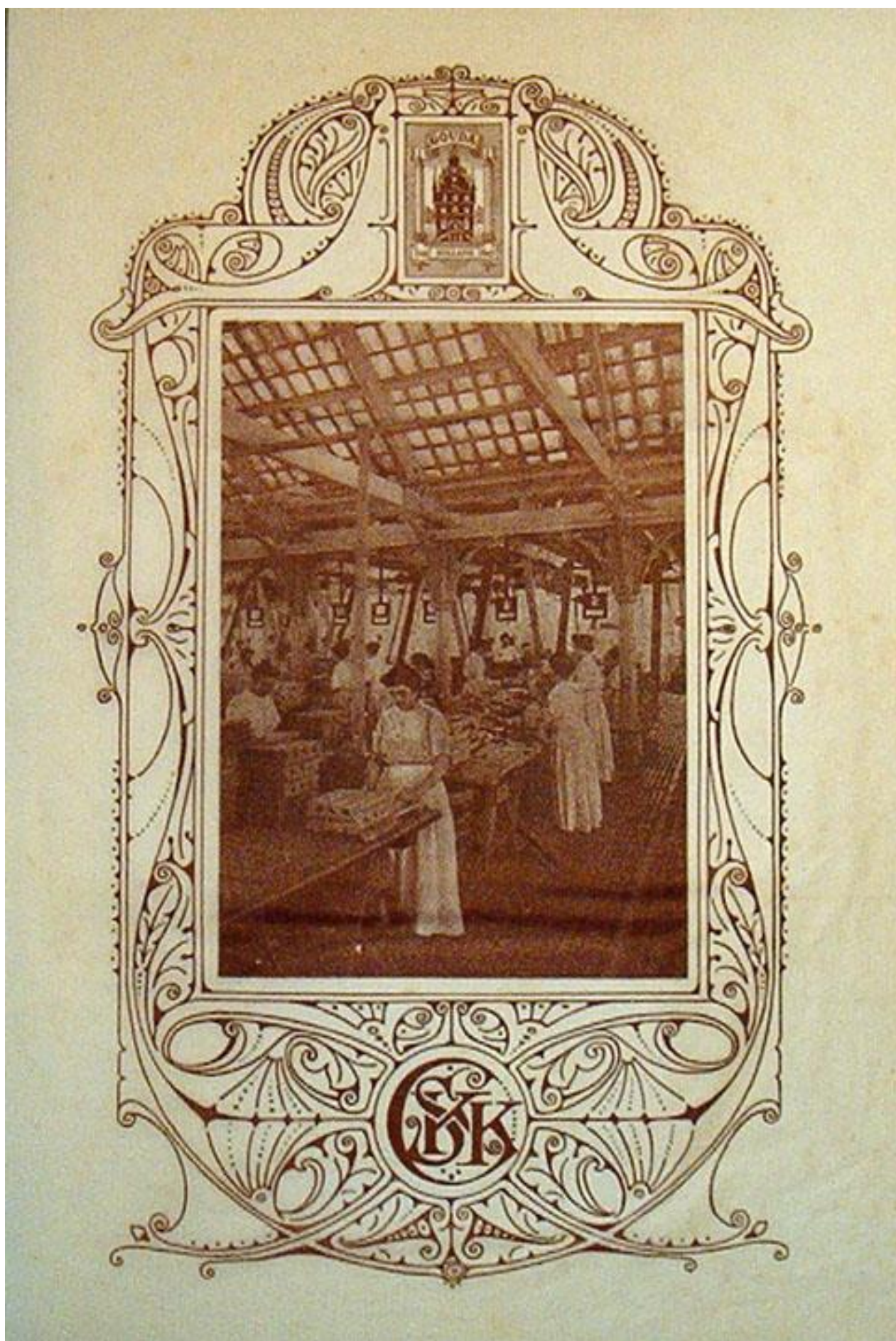
Inhoud

De afgebeelde werken zijn voor de helft van oude Hollandse en Vlaamse meesters, m.n. Rembrandt (8x), Jan Steen (7x), Frans Hals (2x), Jacob van Ruisdael (1x), Govert Flinck (2x), Meindert Hobbema (1x), Gerard Dou (1x), Rubens (1x), Paulus Potter (1x), Pieter de Hoogh (1x), K. de Jardin (1x), Nicolaas Maes (2x), Johannes Vermeer (1x) en David

Teniers (1x). De "modernen" zijn allen traditioneel en voor het merendeel al lang vergeten, m.n. landschappen van de in die tijd populaire A. Mauve (6x) die menig huiskamer sierden, B.J. Blommers (2x), D.A.C. Artz (1x), Albert Neuhuys (1x), Jozef Israëls (1x), P. v.d. Velden (1x), Kate Bisschop (2x), J. v.d. Sande Bakhuijzen (2x), P.J.C. Gabriël (2x), Wally Moes (1x), Judith Leyster (1x), J.C. Vogel (1x), H. Savrij (1x), Fred. J. du Chattel (1x), Jacob Maris (2x), Jan Vrolijk (1x), Willem Maris (1x), A. Bohnhorst (1x), Willy Martens (1x) en Thérèse Schwartze (1x).

*Op de pagina hiernaast een van de binnenbladen.
Om de foto's goed te kunnen bekijken, moet er een vel wit papier achter gelegd worden. »»*

GOUD02

Heiligen ABC

Koninklijke Stearine Kaarsenfabriek, (1934)

In oktober 1934 verscheen in de Katholieke Illustratie een bericht over het verschijnen van een klein album van de Goudse Stearine Kaarsenfabriek met 51 plaatjes van katholieke heiligen, dat voor 50 cent (of 25 Gouda-bons) te verkrijgen was. Het album zou gevuld worden met rijmpjes geschreven door een Limburgse kapelaan.

Voor zover ons bekend is het album echter nooit verschenen, maar de plaatjes zijn wel korte tijd verstrekt. Hiernaast is plaatje 36 afgebeeld op ware grootte. De kitscherige prentjes zijn getekend door prof. Huib Luns en H. Jelinger.

De reden waarom al snel weer gestopt is met de uitgifte van de plaatjes laat zich raden. Hiermee dreigde de kaarsenfabriek immers de gereformeerde helft van haar klanten te verliezen.

